کنگره‌های پزشکی در دوران پس از کرونا: چالش‌ها و فرصت‌ها

● دکتر امیر حسن زرنانی
دکترای علوم آزمایشگاهی،PhD ایمنی شناسی بالینی، استاد ایمنی شناسی، بخش ایمنی شناسی،
گروه پاتوبیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

❑ چکیده

برگزاری کنگره‌ها و سمینارها همواره یکی از نمودهای علمی انجمن‌های علمی بوده است. در اساسنامه انجمن‌های علمی، برگزاری نشست‌های علمی به عنوان یکی از ارکان بنیادی انجمن‌های علمی ذکر شده است و انجمن دکترای علوم آزمایشگاهی نیز از این قاعده مستثنی نیست. کنگره‌های علمی رویدادهایی هستند که آخرین یافته‌های علمی در حوزه مربوطه توسط صاحبان اندیشه و دانش‌پژوهان به مخاطبین ارائه می‌شود. این رویدادها همچنین مجال بی نظیری در اختیار متخصصین قرار می‌دهد تا ضمن کسب علم و به روز رسانی اطلاعات، دیدارهای حرفه‌ای و دوستانه را تجدید کنند. تا قبل از همه گیری کرونا، برگزاری حضوری متداول‌ترین شیوه برگزاری بوده و تمامی کنگره‌ها و نشست‌های علمی در سراسر دنیا از این شیوه استقبال نموده‌اند. آغاز همه گیری بیماری Covid-19 در اوایل ۲۰۲۰ میلادی علاوه بر تاثیرات شگرف اقتصادی و اجتماعی، تاثیرات غیر قابل انکاری نیز بر برگزاری حضوری رویدادهای علمی داشته است. در این مقاله کوتاه سعی دارم به صورت مختصر چگونگی تأثیرپذیری کنگره‌های علمی از همه گیری کرونا و راهکارهای سازگاری با این بحران جهانی را به رشته تحریر در آورم.

کلمات کلیدی: کنگره پزشکی، کرونا، حضوری، مجازی

اصولاً آموزش حضوری از دیرباز همواره به عنوان موثرترین راه آموزش مطرح بوده است. آموزش چهره‌به‌چهره نه تنها حس آموختن را در مخاطب القاء می‌کند، بلکه ارائه بهتر مدرس را نیز به همراه دارد. روح آموزش و درس دادن و درس گرفتن و ارتباط نزدیک مدرس و محصل نهفته است. ارتباط رو در رو رشته کلام را محکم‌تر می‌کند، چنانچه گویی سخن سخنور از جان بر خواسته و همزمان بر دیدار و شنیدار مخاطب می‌نشیند و به همین سبب است که علیرغم پیشرفت‌های شگرف در تکنولوژی رسانه‌ای و ارتباطات تصویری و مجازی، این ابزار قبل از همه گیری کرونا هرگز به عنوان جایگزینی مناسب برای برگزاری رویدادهای علمی مطرح نشدند. آموزش‌های حضوری به غیر از موارد فوق دارای مزایای غیر قابل انکار دیگری نیز می‌باشد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

امکان یادگیری موثرتر: دیدار با صاحب‌نظران و صاحبان اندیشه و پرسش و پاسخ حضوری امکان فراگیری بهتر را فراهم می‌کند.

برقراری ارتباطات کاری و حرفه‌ای: کنگره‌های حضوری محل مناسبی برای ایجاد ارتباطات شغلی و حرفه‌ای با همکاران و صاحب نظران است و تأثیر قابل توجهی در پیشبرد اهداف حرفه‌ای دارد.

امکان آگاهی از آخرین پیشرفت‌های تکنیکی و

[Downloaded from labdiagnosis.ir on 2026-11-11]

تکنولـــوژی: معمولاً کریدورهای فناوری و تکنولوژی یکی از پر بازدید شـــونده ترین مکان‌های کنگره‌های پزشکی است. این کریدورها ضمن ارائه آخرین دستاوردهای علمی امکان خرید را نیز برای مخاطبین فراهم می‌کنند.

بازده اقتصـــادی: برگزاری حضوری کنگره‌های پزشـــکی محلی اســـت که انجمن‌های علمی برگزار کننده و به ویژه کنگره‌هـــای علمی پرمخاطب به واســـطه فـــروش غرفه‌ها هزینه‌های کنگره را پوشـــش داده و در برخی از موارد سود قابـــل توجهی نیز کســـب می‌نمایند. در مـــورد کنگره‌های بین‌المللی پر مخاطب، اشـــتغال زایی و کارآفرینی نیز ایجاد می‌شود و کنگره‌ها با ورود مهمانان از سراسر دنیا سود قابل توجهی را نصیب کشور میزبان می‌کنند.

امکان برگـــزاری کارگاه‌های عملی: افزایـــش توانمندی عملی مخاطبین یکی دیگر از اهـــداف برگزاری کنگره‌های علمی است و اتفاقاً این بخش از کنگره‌ها همواره با استقبال کم نظیری مواجه هستند.

امکان دیدارها و گپ و گفت دوســـتانه: این مورد یکی از انگیزه‌های اصلی بسیاری از شرکت کنندگان در کنگره‌های پزشکی است. با صنعتی شدن جوامع و افزایش مشغله‌های شـــغلی فرصت کمی برای هم نشـــینی دوستان و همکاران ایجاد می‌شود. کنگره‌های حضوری این فرصت را در اختیار مخاطبین قرار می‌دهد.

❑ امکان بحث‌های علمی دوستانه

علیرغم تمام محســـنات فوق، کنگره‌های حضوری دارای معایبی نیز هستند که در قسمت زیر به آن‌ها اشاره می‌شود:

هزینه‌هـــای بالا: یکی از هزینه‌هـــای اصلی کنگره‌ها و به ویژه کنگره‌های پر مخاطب، هزینه اجاره محل کنگره است. در ایران بســـته به بزرگی محل برگـــزاری و تعداد روزهای کنگره، این هزینه تا چند صد میلیون تومان بالغ می‌شـــود. هزینه‌هـــای جانبی نظیر هزینه پذیرایی و غرفه بندی نیز به آن اضافه می‌شـــود. در کنگره‌های بین المللی تأمین هزینه سفر و اسکان سخنرانان مدعو یکی از هزینه‌های اصلی است.

سفرهای زیاد: رفت و آمد شـــرکت کنندگان در روزهای کنگره به ویژه در شهرهای پرترافیک ممکن است ساعت‌ها به طـــول انجامد. در کنگره‌های بین المللی ســـفرهای بین مرزی ضمن وقت گیر بودن هزینه‌ای زیاد را تحمیل می‌کند.

اشکالات زیست محیطی: بر اساس یک گزارش، برگزاری کنگـــره بین المللـــی ژیوفیزیک در ســـال ۲۰۱۹ با بیش از ۲۵۰۰۰ شـــرکت کننده در سانفرانسیســـکو ســـبب تولید ۸۰۰۰۰ تن دی اکســـید کربن گردید. مصرف مقدار زیادی کاغذ یکی دیگر از خســـارات زیســـت محیطی کنگره‌های حضوری است.

فـــارغ از مزایـــا و معایـــب رویدادهای علمـــی حضوری، همه‌گیری کرونا برگزاری حضوری این نوع نشست‌ها را عملاً غیر ممکن ســـاخته اســـت. از زمان پیدایش این همه‌گیری، تقریباً هیچ کنگره‌ای در ســـطح ملی یا بیـــن المللی مجوز برگزاری نگرفته اســـت. ضمن اینکـــه این همه گیری علاقه شـــرکت کنندگان برای حضور در کنگره‌ها را به شدت متأثر کرده اســـت. از طرفی، همه گیری کرونا ســـبب اســـتقبال شدید انجمن‌های علمی از برنامه‌های مجازی گردیده است. از زمـــان همه گیـــری کرونا؛ بســـیاری از کنگره‌ها از جمله کنگره ســـالانه ارتقاء لغو گردیده است و این در حالی است که برخـــی از کنگره‌ها با تأخیر و به صـــورت مجازی برگزار شـــده‌اند. ارتباط مجازی هرگز حس خـــوب تعلیم و تعلم را القاء نمی‌کند. امکان ملاقات حضوری همکاران و هم‌پیشگان فراهم نمی‌شـــود و هر آنچه که مزیت نشست‌های حضوری اســـت جزو معایب ارتباطات مجازی است. در عوض معایب آموزش حضوری به عنوان ارکان اصلی نشســـت‌های مجازی خودنمایـــی می‌کنند. چه بخواهیم و چـــه نخواهیم در حال حاضر و احتمالاً در دوران پس از کرونا گریزی از رویدادهای مجازی نیست و این رسالت اصلی انجمن‌های علمی است که هر چه سریع‌تر راهکارهای سازگاری با این بحران را آموخته و برای آینده مهیا شـــوند. اینکه این بحران جهانی چه زمانی به اتمام می‌رسد بر کسی روشن نیست ولی آنچه مسلم است اینکه جهان مجدداً با همـــه گیری ویروس‌های دیگر مواجه خواهد شد. بنابراین؛ گذر از این بحران به معنی اتمام بحران نیســـت و امکان تکرار آن در آینده همواره باقی است. جالب توجه اینکه ذائقه شرکت‌کنندگان در کنگره‌های پزشکی در حال تغییر است و این همان چیزی است که سیاست آینده انجمن‌های علمی را در برگزاری کنگره‌های علمی ترســـیم خواهد نمود. مطابق یک نظر سنجی که از خوانندگان مجله

[Downloaded from labdiagnosis.ir on 2026-11-11]

Nature به عمل آمد؛ در پاسخ به این سؤال که آیا تمایل دارند بعد از اتمام همه گیری کرونا کنگره‌ها به صورت مجازی برگزار گردد، ۷۴٪ شرکت کنندگان نظر مثبت دادند. از بین این افراد، اکثریت رأی دهندگان سهولت شرکت و در دسترس بودن کنگره‌های مجازی را به عنوان علت اصلی پاسخ خود برگزیدند. رعایت مسائل زیست محیطی از جمله کاهش مصرف کاغذ و هزینه‌های پایین شرکت در کنگره‌های مجازی از دلایل دیگر موافقین برگزاری چنین کنگره‌هایی بود. همچنین از رأی دهندگان در مورد معایب اصلی کنگره‌های مجازی سؤال شد. ظرفیت پایین شبکه‌های مجازی در برخی از کشورها، اختلاف زمانی در کشورهای مختلف و عدم کارایی برنامه‌ها و نرم افزارهای مجازی به عنوان معایب اصلی چنین کنگره‌هایی ذکر گردید.

این آمارها گویای چند حقیقت روشن است. اول اینکه حتی بعد از همه گیری کرونا برگزاری حضوری کنگره‌های پزشکی با هزینه‌های بالا و با توجه به تغییر ذائقه شرکت‌کنندگان در حضور فیزیکی با چالش جدی مواجه خواهد شد و اینکه پیام روشنی به انجمن‌های علمی می‌دهد که در آینده برای برگزاری مجازی کنگره‌ها مهیا شوند. تأمین و تهیه زیرساخت‌های لازم برای ارائه مجازی با کیفیت مطلوب، جلب مشارکت حداکثری شرکت‌کنندگان، پایه‌ریزی منابع درآمد پایدار و جایگزینی آن با درآمد حاصل از کریدورهای تکنولوژی از جمله سیاست‌های پیش روی انجمن‌های علمی خواهد بود. کاهش هزینه‌های برگزاری کنگره‌ای مجازی این امکان را فراهم می‌کند که به جای برگزاری یک رویداد بزرگ، چندین رویداد کوچک را با موفقیت مدیریت نمود. از سوی دیگر کاهش قابل توجه هزینه‌های ثبت نام امکان مشارکت دانشجویان را بیشتر خواهد نمود؛ فرصتی که باید از آن بهره جست. همچنین با توجه به مشکلات سفر به ایران، حداقل در مورد کنگره‌های بین المللی امکان مشارکت بیشتر سخنرانان خارجی فراهم می‌گردد.

یکی از مشکلات اصلی کنگره‌های مجازی عدم مشارکت فعال شرکت کنندگان در مباحث علمی است. رفع این مشکل تمایل شرکت کنندگان در رویدادهای مجازی را خواهد افزود. یکی دیگر از راهکارها در دوران بعد از کرونا برگزاری ترکیبی کنگره‌های حضوری و مجازی است. یادمان باشد که حتی اگر همه گیری کرونا در آینده نزدیک مرتفع شود، امکان حضور شرکت کنندگان در کنگره‌های حضوری از کشورهایی که برنامه واکیسناسیون خود را انجام نداده و افرادی که فاقد مستندات واکیسناسیون می‌باشند امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین چاره‌ای نیست مگر اینکه چالش پیش رو از سوی انجمن‌های علمی به فرصت تبدیل گردد تا بتوان با بهره گیری از ظرفیت‌های موجود نیازهای علمی و عملی همکاران را با هزینه‌های کمتر مرتفع نمود.

برگزاری هجدهمین کنگره ملی و سیزدهمین کنگره بین المللی ارتقاء کیفیت خدمات آزمایشگاهی تشخیص پزشکی ایران به علت همه گیری کرونا لغو گردید. هیئت مدیره انجمن در حال فراهم آوردن زیرساخت‌های لازم برای برگزاری مجازی این کنگره در سالجاری است. امید آن دارم که این مقاله کمکی باشد بر روان‌تر کردن تصمیم هیئت مدیره در برگزاری مجازی کنگره فقید و راهگشایی باشد در برگزاری مثمربه ثمر کنگره فاخر ارتقاء کیفیت.

References:

1-Ariana Remmel, SCIENTIStS WANT VIRTUAL MEETINGS TO StAY AFTER THE COVID PANDEMIC, Nature, 591, 2021, 185-6.

[Downloaded from labdiagnosis.ir on 2026-11-11]